

Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR)
De heer Eric VAN HOOF
Voorzitter
Koning Albert II-Laan 19
1210 BRUSSEL

Instituut van de Belastingadviseurs en
de Accountants (ITAA)
De heer Bart VAN COILE
Voorzitter
Koning Albert II-Laan 19
1210 BRUSSEL

Brussel, 3 september 2025

Geachte heren Voorzitters,
Geachte heer VAN HOOF,
Geachte heer VAN COILE,

Betreft: Gemeenschappelijk ontwerp van “effectennorm”: verzoek tot herformulering/tot aanpassing op basis van een unaniem (dwingend) advies

Wij verwijzen naar uw verzoek om goedkeuring/advies, middels uw gezamenlijk schrijven van 23 januari 2025, van het ontwerp van gemeenschappelijke *“Norm inzake de opdracht van de beroepsbeoefenaar in het kader van de beoordeling van het getrouw en voldoende zijn van de financiële en boekhoudkundige gegevens opgenomen in het verslag van het bestuursorgaan (Wetboek van vennootschappen en verenigingen)”* (zogenaamde “effectennorm”).

Zoals voorgeschreven door artikel 31, § 1, derde lid van de wet van 7 december 2016, heeft er omtrent deze ontwerpnorm (versie december 2024) op 17 maart 2025 een hoorzitting, voor wat het IBR betreft, en een ontmoeting, voor wat het ITAA betreft, met de vertegenwoordigers van de beide instituten plaatsgevonden.

Het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren (College), de Autoriteit voor Financiële diensten en Markten (FSMA) en de Nationale Bank van België (NBB) werden eveneens door de Hoge Raad over deze ontwerpnorm (versie december 2024) geraadpleegd.

Op 20 februari 2025 heeft de Hoge Raad de opmerkingen van het College ontvangen. Deze opmerkingen werden u voorafgaand aan de hoorzitting/ontmoeting per mail van 21 februari 2025 meegedeeld.

Op de vergadering van de Hoge Raad van 14 april 2025 hebben de leden van de Hoge Raad de diverse argumenten en reacties die op de hoorzitting/ontmoeting naar voren zijn gebracht, geëvalueerd.

Naar aanleiding van de bespreking van de ontwerpnorm (versie december 2024) met de vertegenwoordigers van beide instituten in het kader van de hoorzitting/ontmoeting, is gebleken dat er zich nog een aantal fundamentele aanpassingen aan de ontwerpnorm opdrongen en aanvullende toelichting en/of bevestiging nodig was op 11 punten. De Hoge Raad verzocht dan ook beide instituten in zijn schrijven van 22 april 2025 om hem uiterlijk tegen 15 juni 2025 middels een gezamenlijke reactie een aangepaste versie van de gemeenschappelijke ontwerpnorm te bezorgen.

Een aangepaste versie van de ontwerpnorm (versie juni 2025) werd aan de Hoge Raad overgemaakt, respectievelijk als bijlage bij de brief van 12 juni 2025 (ontvangen via mail van 13 juni 2025) namens het IBR en de brief van 23 (sic) juni 2025 (ontvangen via mail van 13 juni 2025) namens het ITAA.

In zijn schrijven van 17 juni 2025 aan de instituten vroeg de Hoge Raad om middels een gezamenlijke reactie van beide instituten te willen bevestigen dat de aparte reacties wel degelijk betrekking hadden op een identieke aangepaste versie van de ontwerpnorm. In hun gemeenschappelijk schrijven van 27 juni 2025 hebben de instituten deze bevestiging gegeven.

Middels een schrijven van 1 juli 2025 werd aan het College de aangepaste versie van de ontwerpnorm (versie juni 2025) overgemaakt.

Op de vergadering van de Hoge Raad van 28 augustus 2025 hebben de leden van de Hoge Raad de aangepaste versie van de gemeenschappelijke ontwerpnorm (versie juni 2025) geëvalueerd; zij houden eraan de instituten te danken voor de reeds geleverde inspanningen, maar zijn unaniem tot de volgende vaststellingen gekomen:

- 1. De aangepaste ontwerpnorm, zoals voorgelegd door het IBR en het ITAA op 13 juni 2025, bevat nog steeds geen model/voorbeeld van “opdrachtbrief” - die naam waardig - in bijlage bij de ontwerpnorm.**

Nochtans heeft de Hoge Raad deze verwachting uitdrukkelijk geformuleerd in zijn schrijven van 22 april 2025 aan de instituten. De noodzaak om een “opdrachtbrief” in bijlage bij de ontwerpnorm op te nemen, is bovendien reeds expliciet aan bod gekomen in het eerder verzoek tot herformulering van de eerste versie van deze ontwerpnorm (in het kader van de hoorzitting/ontmoeting op 5 januari 2022 en herhaald in het schrijven van de Hoge Raad van 12 april 2022 aan beide instituten).

Meer concreet bevat de huidige versie van de ontwerpnorm (versie juni 2025) een te summier voorbeeld van opdrachtbrief – meerdere rubrieken bevatten de formulering “De beroepsbeoefenaar beschrijft hier ...” – en dienen, naargelang de hoedanigheid van de beroepsbeoefenaar, specifieke elementen, desgevallend apart geformuleerd (bv. voor de gecertificeerd accountant: ..., voor de commissaris/bedrijfsrevisor: ...) te worden opgenomen.

Voor de gecertificeerd accountant gaat het alvast om de minimale elementen opgesomd in artikel 54 van het koninklijk besluit van 9 december 2019 tot vastlegging van een reglement inzake de kwaliteitstoetsing van de externe leden van het Instituut van de accountants en de belastingconsulenten en tot nadere regeling van het gebruik van de opdrachtbrief.

Voor de commissaris/bedrijfsrevisor kan er worden teruggevallen op de vaste structuur van de door het IBR gekende modellen van opdrachtbrief.

De Hoge Raad wenst eraan te herinneren dat een opdrachtbrief, voorafgaand aan de uitvoering van iedere opdracht door een economische beroepsbeoefenaar, een wettelijke vereiste is; bijgevolg is een model van opdrachtbrief in bijlage aan een specifieke beroepsnorm niet alleen in het belang van de beroepsbeoefenaar, maar ook (en niet in het minst) van de cliënt-onderneming en, in het algemeen, van het maatschappelijk verkeer.

Een opdrachtbrief is tevens een belangrijk document in het licht van een mogelijk aansprakelijkheidsissue en een verzekeringsproblematiek.

Verder is de opdrachtbrief een instrument om in het kader van de kwaliteitstoetsing of de kwaliteitscontrole na te gaan of de beroepsbeoefenaar voor elke opdracht een opdrachtbrief opstelt en deze opdracht volgens de bepalingen van de opdrachtbrief uitvoert.

Binnen het internationaal IFAC-referentiekader is het overigens gebruikelijk dat de internationale standaarden (zoals ISA 210, ISRE 2410, ISAE 3000 (herzien), ISAE 3400, ISRS 4400 (herzien) en ISRS 4410 (herzien)) in bijlage een model van opdrachtbrief bevatten.

De leden van de Hoge Raad verzoeken de instituten bijgevolg nogmaals om de ontwerpnorm op dit punt te herformuleren/aan te passen.

2. Gelet op het bovenstaand verzoek tot herformulering/tot aanpassing op basis van een unaniem (dwingend) advies van de ontwerpnorm in verband met de “opdrachtbrief”, verzoekt de Hoge Raad de instituten om tegelijk de volgende 5 punten opnieuw te bekijken:

2.1.) Ten behoeve van het maatschappelijk verkeer, de uitsluiting voor de beroepsbeoefenaar om in zijn conclusie een voorbehoud te formuleren – terwijl een voorbehoud in het commissarisverslag over de jaarrekening wel is toegestaan – schrappen en zodoende – gelet op een bepaalde notariële praktijk die de neiging heeft om een verslag van de beroepsbeoefenaar waarin een onthouding van conclusie is opgenomen niet te aanvaarden – de beroepsbeoefenaar de mogelijkheid bieden om een genuanceerde conclusie uit te brengen;

2.2.) Het voorzien in een normatief kader voor de beoordeling van toekomstgerichte informatie, aangezien de door de beroepsbeoefenaar te beoordelen gegevens boekhoudkundige en financiële informatie omtrent vermogens- en lidmaatschapsrechten van aandeelhouders betreffen en de financiële informatie uit historische en/of toekomstgerichte financiële informatie kan bestaan – ISAE 3000 (herzien) is in deze bruikbaar, doch niet afdwingbaar;

2.3.) Gelet op enerzijds de toegenomen maatschappelijke verwachtingen ten aanzien van economische beroepsbeoefenaars en anderzijds de bezorgdheid dat de verstrekte informatie niet alleen getrouw en voldoende, maar ook duidelijk en begrijpelijk is, verduidelijkingen inzake de concepten "*Informed consent*" en "*No fairness opinion*" opnemen in paragraaf A10;

2.4.) Het preciseren dat het bepalen van de tijdshorizon binnen dewelke een voldoende toekomstgerichte financiële informatie wordt verstrekt, tot het "*professional judgement*" van de beroepsbeoefenaar behoort en de beroepsbeoefenaar de gehanteerde tijdshorizon, die sectorspecifiek is, documenteert;

2.5.) In paragraaf A7 toevoegen wat de beroepsbeoefenaar in de praktijk doet wanneer deze vaststelt dat een andere beroepsbeoefenaar van hetzelfde instituut of een beroepsbeoefenaar behorend tot een ander instituut reeds belast werd met de opdracht.

Gelet op hetgeen voorafgaat, verzoeken de leden van de Hoge Raad u dan ook om, in toepassing van artikel 31, § 1, vijfde lid van de wet van 7 december 2016 (verzoek tot herformulering) en van artikel 80, tweede lid van de wet van 17 maart 2019 (unaniem advies met uitdrukkelijke vraag tot aanpassing), aan de Hoge Raad **uiterlijk tegen 15 oktober 2025 middels een gezamenlijke reactie van beide instituten** een aangepaste versie van de gemeenschappelijke ontwerpnorm te bezorgen.

De Hoge Raad veroorlooft zich in herinnering te brengen dat de wetgever heeft bepaald dat de Raad van het ITAA of de Raad van het IBR niet kunnen afwijken van een advies dat door de meerderheid van de leden van de Hoge Raad is goedgekeurd indien het advies betrekking heeft op een aangelegenheid die betrekking heeft op meer dan één beroep of hoedanigheid (artikel 80, tweede lid, tweede zin van de wet van 17 maart 2019).

Het spreekt uiteraard vanzelf dat wij ons ter beschikking houden, mocht u nog verdere toelichting of verduidelijking nodig achten.

Wij kijken met belangstelling uit naar uw verdere berichten.

Met de meeste hoogachting,

Emmanuel PIETERS
Voorzitter